

Utbildningsinspektion i Östervåla skola 7-9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Östervåla skola 7-9	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	323
Särskola	1

Östervåla skola 7-9 är belägen i tätorten Östervåla ca 43 km norr om Heby. Utbildningen vid skolan omfattar årskurs sju till nio. Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i fyra arbetslag A, B, C samt D.

Flertalet eleverna har av kommunen betald skolskjuts.

Skolan tar emot elever från tre närliggande skolor. Vårterminen 2004 har skolan 323 elever i 6 parallella klasser per årskurs. Kollegiet består av drygt 27 lärartjänster, vilket motsvarar 8,75 lärare per 100 elever i grundskolan.

Skolans huvudbyggnad uppfördes 1964, skolan har byggts ut i flera etapper och den senaste större utbyggnaden gjordes 1997.

Genomförandet av inspektionen i Östervåla skola 7-9

Skolverket sände den 24 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för Östervåla skola 7-9 har bestått av undervisningsrådet Tomas Johansson och experten Hans Olof Hanselid. Besök i Östervåla skola 7-9 inleddes den 24 mars och avslutades den 25 mars 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Östervåla skola 7-9, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Östervåla skola 7-9 genomfördes formella intervjuer med biträdande rektor, personal, elever samt föräldrar. Lektioner besöktes i samtliga årskurser.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Vid Östervåla skola 7-9 har inspektörerna erfarit att det allmänt råder ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna upplevde också att eleverna är öppna och hjälpsamma. Inslag av klotter eller annan skadegörelse observerades, men i mycket ringa omfattning.

Eleverna uppger att de känner sig trygga i skolan, vilket bekräftas av föräldrarna. Det förekommer förvisso kränkande behandling, men personalen tar tag i problemet direkt när de fått kännedom om att det förekommer.

Personalen uppger att de kommit eleverna närmare tack vare de värdegrundsdiskussioner som förts med eleverna, vilket gör att problem snabbare kommer till personalens kännedom och därmed kan det lösas på ett tidigt stadium innan det hunnit bli en allvarlig konflikt.

Vid intervjuerna berättar personalen att olika arbetslag och olika lärare arbetar på lite olika sätt med normer och värden. Personalen uppger vidare att de kan se att elevernas värderingar förändrats under den tid de gått på skolan så att de på ett bättre sätt överensstämmer med värdegrunden såsom den gestaltas i läroplanen. Inspektörerna bedömer därför att skolans resultat vad gäller normer och värden är bra.

När det gäller elevinflytandet fungerar elevrådsarbetet dåligt och eleverna upplever att det inte ger något resultat. Skolan bör därför arbeta med att utveckla formerna för elevrådsarbetet så att eleverna upplever att de är delaktiga i verksamheten.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultaten vad gäller skolans arbete med normer och värden är bra och när det gäller elevinflytande acceptabelt. Elevrådsarbetet utgör dock ett förbättringsområde.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Östervåla skola 7-9 har inspektionen visat att eleverna kan arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra elever.

	Genomsnittligt meritvärde	Andel behöriga till nationellt program	Andel som uppnått målen i alla ämnen
Östervåla 7-9	194,1	92,2	60,2
Heby kommun	204,3	92,7	78,3
Kommungruppen	202,2	90,8	76,3
Riket	205,4	89,9	74,8

I Östervåla skola 7-9 nådde knappt 60 procent av eleverna i årskurs 9 kursplanernas mål i alla ämnen läsåret 2002/03, vilket är nästan 15 procentenheter lägre än för riket i stort. Skolan har vidare ett genomsnittligt meritvärde som ligger cirka 11 procentenheter lägre än genomsnittet i riket. År 2003 var andelen behöriga elever till gymnasieskolans nationella program 92,2 procent vilket är drygt 2 procentenheter högre än för riket i stort.

Lärarna uppger att man nu vänt en negativ trend beträffande elevernas resultat i svenska, engelska och matematik. Både det genomsnittliga meritvärdet och andelen elever som uppnådde målen i alla ämnen i årskurs 9 har ökat 2003 i jämförelse med året innan.

Skolans resultat ligger dock mycket lågt när det gäller de övriga ämnen och det är framför allt i kemi, biologi, moderna språk och musik som andelen elever som inte når målen i Östervåla 7-9 är högre än för riket i stort.

Om resultaten delas upp på pojkar och flickor syns ett mycket tydligt mönster, där pojkarna presterar klart sämre resultat än flickorna. I kemi och biologi uppnådde 36,2 respektive 29,3 procent av pojkarna inte gränsen för att erhålla betyget godkänd. Skolan har observerat detta och även vidtagit ett antal åtgärder för att pojkarnas resultat skall förbättras. Bland annat har man enligt lärarna prövat enkönade NO-grupper, vilket uppges ha fått en positiv effekt och därför har man fortsatt med detta. Inspektörerna ser positivt på det arbete som påbörjats och bedömer att skolan bör fortsätta arbeta för att ytterligare minska resultat-differensen mellan pojkar och flickor.

Ser man till resultaten i SALSA¹ kan det konstateras att skolan 2002/03 låg under de resultat som kan förväntas med hänsyn till de olika bakgrundsfaktorer som modellen beaktar. Skolan redovisar dock en viss meritvärdehöjning 2003 jämfört med året innan, men höjningen kan inte tolkas som en trend, eftersom värdet har utvecklats i olika riktningar de senaste åren.

Det går inte att ge någon entydig förklaring till de relativt låga resultaten. Dessa beror delvis på att skolan prioriterat att eleverna skall nå godkänt i svenska, engelska och matematik. För att kunna vidta adekvata åtgärder för ökad måluppfyllelse är det därför en mycket angelägen uppgift för rektorn och personalen att tillsammans utreda och identifiera orsakerna till de låga resultaten i vissa ämnen.

För närvarande förs inga diskussioner med andra skolor i eller utanför kommunen kring betygssättning, och i de diskussioner som sker på skolan deltar aldrig rektorn och sällan den biträdande rektorn. Vidare uppger lärarna att de tror att de kanske ställer högre krav för ett visst betyg på den här skolan än på andra skolor. Inspektörerna konstaterar därför att skolan bör utveckla arbetet med att säkerställa rättvisa och likvärdighet vid betygssättningen. Det är förvisso bra att det genomförs betygskonferenser vid skolan, men underlaget för diskussioner är ändå ganska tunt och att utveckla ett samarbete med en eller flera andra skolor kring betygssättning skulle bredda underlaget och underlätta lärarnas bedömningar.

Med tanke på att skolans rektor inte deltar i diskussionerna kring betygssättning vill inspektörerna framhålla det särskilda övergripande ansvar som skolans rektor har för betygssättningen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Östervåla skolas resultat vad gäller kunskaper är acceptabla, men följande områden bör utvecklas: de låga resultaten i vissa ämnen, skillnaden i resultat mellan pojkar och flickor, samt diskussionerna kring tolkning av betygsriterier.

¹ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser - SALSA. Verktöget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Arbetet i Östervåla skola 7-9 för en god psykosocial och fysisk arbetsmiljö överensstämmer i huvudsak väl med läroplanens riktlinjer för hur skolan skall främja värdegrunden.

I Östervåla skola 7-9 finns det två kamratstödjare i varje klass. Eleverna är själva med och väljer vilka som skall få dessa uppdrag. De som väljs får sedan gå en särskild utbildning. Det finns också ett mobbningsteam på skolan. Skolan har också haft utbyte med andra skolor kring arbetet mot kränkande behandling. Vidare pågår ett arbete med att ta fram ett gemensamt policyprogram för hur man skall arbeta med normer och värden på skolan. Biträdande rektor uppger att insatserna på området behöver samordnas bättre än vad som gjorts hittills. Arbetet initierades eftersom de olika arbetslagen arbetade med dessa frågor på olika sätt.

Ett av skolans arbetslag har en jämställdhetsgrupp som arbetar med jämställdhetsfrågor, bland annat har de genomfört ett projekt där flickorna haft som uppgift att lära pojkarna att använda presentationsprogrammet PowerPoint och där pojkarna fick i uppgift att lära flickorna att spela ishockey. Gruppen har också arbetat med ett läsprojekt.

En annan del i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling är att skolan genomför temadagar om värderingar. Skolan arrangerar också enkönade pratgrupper där man samtalar om värdegrundsrelaterade frågor. Det finns också tydliga trivselregler som gäller på skolan, av vilka det också framgår vad som händer om någon bryter mot dem.

Arbetet med läroplanens mål om jämställdhet och att eleverna skall utveckla förståelse för den kulturella mångfalden och därmed respekt för människor med en annan kulturell och religiös bakgrund är begränsat enligt inspektörernas bedömning och varierar mycket mellan de olika arbetslagen och bör förbättras. Inspektörerna ser positivt på att skolan redan tagit ett första steg i denna riktning och påbörjat arbetet med att upprätta en för skolan gemensam värdegrund.

Det råder nolltolerans när det gäller kränkande behandling, dvs. när personalen får vetskap om att något har hänt tar man tag i problemet direkt.

På Östervåla skola 7-9 finns det en ”mobbningsplan” som är gemensam för alla skolor i rektorsområdet. Av planen framgår att biträdande rektor ansvarar för att kontinuerliga utvärderingar av planen görs. Vidare framgår att kontakt med hemmet tas om inga hinder för detta föreligger. Inspektörerna vill i detta sam-

manhang framhålla att kontakt alltid skall tas med hemmen och att det skall ske skyndsamt och att det enligt läroplanen är rektors ansvar att planen kontinuerligt utvärderas.

Inspektörerna vill i sammanhanget peka på att det är viktigt att skolans handlingsprogram mot kränkande behandling synliggör skolans arbete mot kränkande behandling och att det är viktigt att involvera såväl elever, personal som föräldrar i framtagandet av programmet. Det skall även omfatta det vidare begreppet kränkande behandling, vilket det pratiska arbetet redan gör.

Inspektörerna bedömer att det vid Östervåla skola 7-9 finns ett väl fungerande arbete mot kränkande behandling, men att skolan bör revidera sitt program mot kränkande behandling.

Elevinflytande är ett prioriterat mål på skolan och i den dokumentation som inspektörerna tagit del av framkommer att samtliga arbetslag gjort utvärderingar av elevinflytandet. Både enkäter och samtal med elever har använts som metoder i utvärderingen. Personalen ger under intervjuerna flera exempel från olika ämnen på hur man arbetar med elevinflytande. Det förekommer att eleverna är med och planerar och utvärderar olika moment i undervisningen. Om och hur detta görs är dock upp till varje lärare att avgöra. Inspektörerna konstaterar att det under intervjuerna också framkommer att det råder stor variation mellan olika lärare och arbetslag hur man ser på elevinflytande och hur man arbetar med frågan.

Skolan har ett elevråd, men det uppges inte fungera särskilt bra. Enligt eleverna ger elevrådsarbetet inget resultat. Efter att en fråga diskuterats och önskemål framförts uppger eleverna att inget mer händer. På elevrådsmötena deltar några av skolans lärare. Varannan vecka har man klassråd. Klassråden leds av en elev i varje klass.

Arbetslag C har s.k. c-råd varannan vecka då lärararbetslaget träffar elevrepresentanter för att inhämta elevernas synpunkter i olika frågor.

Inspektörerna noterar att det pågår en del arbete på skolan för att öka elevernas inflytande och delaktighet men att det varierar i ganska stor omfattning både mellan arbetslag och mellan olika lärare. Därför bedömer inspektörerna att både elevernas formella inflytande genom elevrådet och elevernas delaktighet i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen bör utvecklas och förbättras.

Skolan har föräldraråd kopplade till respektive arbetslag. På hösten träffas alla fyra föräldraråden tillsammans vid ett tillfälle. Mötet leds av skolledningen och både rektor och biträdande rektor deltar. Därefter förekommer ett antal möten där respektive arbetslag träffar föräldrarådet. Skolledningen deltar inte i denna verksamhet utan den drivs av respektive arbetslag.

Två arbetslag skickar ut nyhetsbrev två gånger per termin, de andra håller föräldrarna informerade genom att berätta för eleverna som sedan förväntas föra informationen vidare. Föräldrarna tycker att informationen från skolan är bristfällig. De föräldrar som inte får något nyhetsbrev är mer missnöjda än de som får det. Även när det gäller information till föräldrarna varierar metoderna mellan de olika arbetslagen. Inspektörerna bedömer därför att skolans information

om verksamheten till föräldrarna är bristfällig och bör förbättras. Föräldrarna uppger att informationen till föräldraråden fungerar bra.

Skolan erbjuder elevhälsovård genom elevvårdsteamet som är gemensamt för det norra området. Detta innebär att eleverna har tillgång till skolsköterska, skolpsykolog, skolläkare, skolkurator samt socialpedagog. Enskilda ärenden diskuteras allt som oftast med skolans biträdande rektor. Teamet arbetar både förebyggande och med enskilda elevers problematik.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetet med normer och värden samt elevinflytande är acceptabelt, men bedömer att skolan bör utveckla följande områden: arbetet med värdegrunden, revidering av programmet mot kränkande behandling, elevinflytande samt information till föräldrarna.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Östervåla skola 7-9 återspeglas i undervisningen den kunskapssyn så som den uttrycks i läroplanen och enligt inspektörerna bedrivs en i huvudsak väl fungerande verksamhet.

För närvarande finns lokala bearbetningar av de nationella målen i kursplanerna på årskursbasis i matematik, men inte i några andra ämnen. Därmed blir det klarare för både personal, elever och föräldrar vad skolan strävar efter att eleverna skall lära sig. Lärarna uppger att det finns lokala bearbetningar av betygskriterierna i samtliga ämnen, vilket inspektörerna ser positivt på. Inspektörerna bedömer dock att skolan ytterligare behöver utveckla arbetet med att gemensamt beskriva målen för lärandet i olika årskurser och planeringen för att nå dem.

Det genomförs utvecklingssamtal en gång per termin både föräldrar och elever deltar. Föräldrarna och eleverna instrueras inte att förbereda sig på något särskilt sätt inför utvecklingssamtalen. Föräldrarna uppger att lärarna hänvisar till betygskriterierna i vissa ämnen och att informationen som lämnas om elevens prestationer varierar ganska mycket. Somliga lärare är utförliga i sina bedömningar medan andra är mycket kortfattade. Förklaringen uppges vara att några lärare har ett stort antal elever och därför inte hinner med att vara så utförlig. Skolan bör därför förbättra informationen och dokumentationen om elevens kunskapsutveckling i skolans alla ämnen så att alla lärare ger en tydlig och bra information.

Eleverna uppger att informationen om betygskriterierna är god och att lärarna tydligt förklarar vad som krävs för att erhålla ett visst betyg. Eleverna träffar sin

mentor regelbundet på mentorsträffar då eleverna i grupper om sex träffar mentorn. Några elever har en individuell studieplan, andra har det inte. Eleverna uppger att de har möjlighet att arbeta i sin egen takt.

En av skolans specialpedagoger genomför i maj månad varje år ett test av samtliga elever i årskurs 6 som skall börja årskurs 7 till hösten i Östervåla skola 7-9. Testet genomförs för att kartlägga elevernas läs- och skrivförmåga. Elevernas resultat på testet har genomgående försämrats de senare åren. Syftet är att redan när eleverna börjar kunna ge särskilt stöd till de som bedöms behöva det. Enligt personalen räcker dock inte resurserna till så att i höstas fick eleverna stödundervisning i femveckorsperioder. Det fanns dessutom en väntelista med elever som var i behov av särskilt stöd men som det inte fanns tid för, till en början.

Specialpedagogen arbetar inte bara direkt med enskilda elever utan fungerar också som handledare för skolans lärare. Han gör också specialpedagogiska utredningar och ingår i skolans elevvårdsteam. Skolan skriver åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd. I förekommande fall anordnas elevvårdskonferenser och ett eller flera extra utvecklingssamtal. Lärarna uppger att informationen om varför en elev får stöd och om vad som är syftet med stödet ibland är bristfällig.

Inspektörerna bedömer att det finns väl fungerande rutiner, utrednings- och analysförfaranden för att identifiera elevers behov av särskilt stöd. Inspektörerna vill påpeka för skolan att det finns uppgifter om att elever som behöver särskilt stöd inte får det utan måste stå på en väntelista. Om så är fallet är det allvarligt och kräver åtgärder från skolans sida. I de fall som en elev får särskilt stöd bör skolan utveckla rutiner för hur berörd personal skall få information om att en elev får särskilt stöd.

Skolan har också elever i en särskild undervisningsgrupp. Undervisningen för dessa elever sker i annan lokal i närheten av skolans område. Några av eleverna har all sin undervisning i den särskilda undervisningsgruppen medan andra har en del av undervisningen i hemklassen. Några av eleverna som tillhör gruppen har också anpassad studiegång. Personalen i gruppen har täta kontakter med föräldrarna, i vissa fall flera gånger i veckan. De genomför föräldramöten i stort sett en gång per månad. Man är noggrann med att förankra alla tänkta förändringar av elevens skolsituation hos föräldrar och elever innan ändringen genomförs. Målet med verksamheten är att eleverna skall kunna gå tillbaka till sin hemklass och klara av att delta i undervisningen som sker där.

Eleverna har praktisk arbetslivsorientering (PRAO), en vecka varje läsår.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten i huvudsak är bra, men skolan bör utveckla följande områden: tydliggörande av mål i olika ämnen och årskurser, tydlig och bra information om elevers kunskapsutveckling vid utvecklingssamtal, säkerställa att alla elever som är i behov av särskilt stöd också får det, samt förbättra informationen till berörda lärare om elever som får särskilt stöd.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Skollagstiftningen tilldelar rektorn en central roll för ledningen av den pedagogiska verksamheten. Rektor har också ett stort ansvar för att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är tydligt utpekade i både skollagen och läroplanen.

Östervåla skola 7-9 leds formellt av en rektor som förutom Östervåla skola också ansvarar för Östervåla skola F-6, Harbo skola F-6, Tärnsjö skola F-6 samt de förskolor och fritidshem som ingår i det norra rektorsområdet. Nuvarande befattningshavare tillträdde sin tjänst år 2002.

På Östervåla skola finns också en inhyrd biträdande rektor. Han hyrdes in från och med mars 2004. Beträffande lösningen med en inhyrd biträdande rektor vill inspektörerna påpeka att den förutsätter att han inte ägnar sig åt någon form av myndighetsutövning, eftersom sådana beslut endast kan fattas av personer som är anställda av myndigheten. Både föräldrar och elever uppfattar att det finns två rektorer, den biträdande rektorn och rektorn.

Skolans ledningsgrupp består av fyra arbetslagsledare och den biträdande rektorn. En gång i månaden träffar biträdande rektor de fyra arbetslagen samtidigt. Arbetslagen träffas var för sig en gång i veckan.

Personalen uppger att det inte finns någon pedagogisk ledare på skolan för närvarande och de känner inte heller till hur det pedagogiska ledarskapet kommer att gestaltas framöver. Personalen efterlyser en pedagogisk ledare som kan vara en drivande kraft och ha goda idéer. De uppger vidare att skolan behöver en pedagogisk ledare och att den nuvarande rektorn har ett för stort ansvarsområde för att hinna med uppgiften. De bedömer också att rektorn inte är förtrogen med den dagliga verksamheten. Rektor uppger att hon arrangerar pedagogiska konferenser för personalen och på så sätt skapar förutsättningar för pedagogisk utveckling men uppger samtidigt att hon inte hinner med att vara aktiv och drivande på de skolor hon ansvarar för.

De flesta besluten som handlar om undervisningen och verksamhetens utformning tas för närvarande i de olika arbetslagen. Dessa utarbetar själva målen och visionerna för sitt arbete. Konsekvensen av detta har enligt föräldrarna och personalen blivit att de olika arbetslagen i ett antal frågor arbetar på olika sätt, exempelvis när det gäller elevens val, arbetet med värdegrunden, information till föräldrar m.m. Skolan har ingen egen lokal arbetsplan utan uppges följa den som är gemensam för det norra rektorsområdet.

Mot bakgrund av vad som framkommit ovan konstaterar inspektörerna att den nuvarande rektorn inte är förtrogen med den dagliga verksamheten eller fungerar som pedagogisk ledare på skolan. Vidare är det uppenbart att det på ett antal områden saknas en sammanhållande ledning av den pedagogiska verksamheten, vilket skapar otydligheter för både elever och föräldrar.

Inspektörerna bedömer att kommunen inte erbjuder rimliga förutsättningar för skolans rektor att kunna fullgöra sitt uppdrag som rektor. Heby kommun anmodas därför att vidta åtgärder så att skolans rektor ges förutsättningar att verka som rektor i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna och tillse att det pedagogiska ledarskapet tydliggörs och den pedagogiska verksamheten som arbetslagen bedriver samordnas.

I slutet av läsåret görs en utvärdering som ligger till grund för skolans kvalitetsredovisning. Större delen av utrymmet i kvalitetsredovisningen beskriver hur skolan har arbetat för att uppnå ett större elevinflytande. Att elevinflytandet i huvudsak är det enda redovisade området i kvalitetsredovisningen beror på att kommunen pekat ut det som ett prioriterat område. Samverkan med föräldrar beskrivs också i kvalitetsredovisningen. Några andra nationella mål redovisas inte såsom skolförfattningarna kräver. Bedömningarna av huruvida målen har uppnåtts eller ej är knapphändiga. Åtgärder för en bättre måluppfyllelse saknas helt. Inspektörerna bedömer därför att skolans kvalitetsredovisning bör förbättras.

Beslut om placering av elever i skolans särskilda undervisningsgrupp fattas av elevvårdskonferensen. I denna deltar biträdande rektor, specialpedagog, speciallärare, kurator, skolsköterska, eleven och föräldrarna. Skolans rektor deltar inte på mötena. Av protokollen framgår inte att besluten går att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd och det framgår inte heller av protokollen att de är beslut. Protokollen är undertecknade av skolans biträdande rektor. För närvarande är sex elever placerade i en särskild undervisningsgrupp.

Beslut gällande placering av elev i särskild undervisningsgrupp skall enligt sociala nämndens delegationsordning fattas av skolans rektor. Det innebär att elevvårdskonferensen förvisso kan förorda en sådan lösning men att det bara är rektorn som kan fatta det formella beslutet om placering, vilket inte är fallet på Östervåla skola 7-9. Av beslutet skall också framgå att det kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd och att det är ett beslut. Utöver detta så kräver kommunallagen att delegationsbeslut skall återrapporteras till styrelsen för utbildningen, vilket heller inte alltid sker.

Att skolans rektor dessutom sällan eller aldrig deltar i elevvårdskonferenserna skapar en rättsosäkerhet för den enskilde eleven som inte är acceptabel. Genom detta förfaringsätt bryter därmed skolan mot bestämmelserna i flera avseenden, dels vad gäller placering av elev i särskild undervisningsgrupp och dels vad gäller lagens krav att rektor skall deltaga i elevvårdskonferenserna. Beträffande beslut om anpassad studiegång fattas dessa av rektorn, men av de granskade besluten framgår inte att de är beslut, vilket skolan bör förtydliga. För närvarande har tre elever vid skolan anpassad studiegång.

I skolan går en integrerad grundsärskoleelev. Undervisningen för eleven följer grundsärskolans kursplaner och grundskolans timplan. Något beslut om att

jämka grundsärskolans timplan har rektorn inte fattat. Inspektörerna kan också konstatera att en integrerad särskolelev skall följa grundsärskolans timplan om det inte finns något beslut om att jämka timplanen. Något sådant beslut finns inte och det är inte acceptabelt.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att skolan inte lever upp till författningarnas krav i följande avseenden: rektors förtrogenhet och pedagogiska ledarskap, beslut om placering i särskild undervisningsgrupp, rektors deltagande i elevvårdskonferenser samt beslut om jämkad timplan för integrerad särskolelev. Skolan bör vidare förbättra den skriftliga kvalitetsredovisningen och rutinerna för återrapporering av delegationsbeslut.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Östervåla skola 7-9 erbjuds eleverna olika alternativ för elevens val. Några alternativ är gratis för eleverna att delta i, medan andra förutsätter att eleverna betalar en avgift. Avgiften kan uppgå till 100 kr och används för att täcka transportkostnader för exempelvis åka buss till Uppsala. Även på friluftsdagar finns det alternativ som inte är kostnadsfria för eleverna och där deltagande kan kosta 350 kr för den enskilde eleven.

Inspektörerna vill i detta sammanhang betona att utbildningen i princip skall vara kostnadsfri för eleverna. Enstaka inslag som föranleder en obetydlig kostnad för eleven får dock förekomma. Inspektörerna bedömer dock att det i detta fall varken handlar om enstaka inslag eller obetydliga kostnader. Detta är inte acceptabelt och skolan anmodas därför att tillse att alla elever har kostnadsfri tillgång till alla inslag i utbildningen.

Arbetslagen fastställer själva alternativen för elevens val. Någon återrapporering av beslutet till kommunstyrelsen görs inte. Alternativen för elevens val skall fastställas av styrelsen för utbildningen. Möjligheten finns att delegera den rätten, men det har kommunstyrelsen i Heby kommun inte gjort. Inspektörerna konstaterar därför att skolan måste ändra sina rutiner så att kraven i skolförfattningarna efterlevs.

Skolan har elever med olika typer av funktionshinder. Personalen bedömer att de har de resurser som behövs för att erbjuda dessa en god utbildning.

I moderna språk erbjuder skolan spanska, tyska, franska, basengelska och bas-svenska. Spanska är det populäraste alternativet och har valts av 47 procent av eleverna i årskurs 7 och 8.

Sammanfattningsvis har eleverna vid Östervåla skola 7-9 oberoende av kön, geografisk hemvist och sociala förhållanden tillgång till den utbildning de har rätt till. Skolan skall dock ändra sina rutiner så att eleverna garanteras en kostnadsfri utbildning i enlighet med skolförfattningarnas krav och så att fastställandet av alternativ för elevens val sker i enlighet med bestämmelserna.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Östervåla skola 7-9 finns en pott med pengar avsatta för kompetensutveckling. Personalen anser dock att resurserna för detta ändamål är för knappa. Varje medarbetare har en individuell kompetensutvecklingsplan, men den kompetensutveckling som erbjudits de senaste åren har haft en kollektiv prägel. Personalen önskar mer av individuellt inriktad kompetensutveckling.

Personalen är i huvudsak nöjd med de läromedel som finns på skolan. Eleverna tycker att en del böcker är väl så slitna. Antalet datorer är tillräckligt och de används frekvent i undervisningen. Alla elever har en egen e-postadress.

Skolan har en låg personalomsättning och personalgruppen är heterogen. Den innehåller både nyligen utbildade och mer erfarna lärare. Könstillfördelningen i lärarkollegiet är jämn. Skolan har ett fåtal lärare utan erforderlig utbildning. Skolan har speciallärare och specialpedagog motsvarande två heltidstjänster. Skolan har också nio elevassistenter, varav några bekostas av andra kommuner.

Skolans lokaler bedöms inte kunna ta emot rullstolsburna elever, eftersom den saknar hiss. Det finns inte heller någon handikappanpassad toalett. I övrigt finns ett stort missnöje med skolans lokaler och planer på att bygga en ny skola har funnits länge, men det har inte blivit av hittills. Personalen och föräldrarna efterlyser bland annat fler grupprum och ett uppehållsrum till eleverna. Eleverna uppger att ventilationen är dålig i flera klassrum och idrottshallen kan temperaturen ibland vara 25-26 grader. Inspektörerna bedömer därför att lokalsituationen är bristfällig och bör förbättras.

Sammanfattningsvis är tillgången till materiella resurser god utifrån elevens behov och statens krav. Vidare har huvuddelen av personalen den kompetens som krävs för uppdraget och de erbjuds kompetensutveckling. Inspektörerna konstaterar dock att lokalsituationen utgör ett förbättringsområde.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Östervåla skola 7-9 övergripande är av godtagbar kvalitet. Det råder ett gott klimat på skolan och det bedrivs ett väl fungerande arbete mot kränkande behandling. Arbetet med att kartlägga och identifiera elever i behov av särskilt stöd är väl fungerande. Personalen har i de allra flesta fall erforderlig utbildning för den undervisning de bedriver.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- att utveckla elevinflytandet så att det omfattar alla lärare och undervisningen i alla ämnen,
- att förbättra elevrådsarbetet så elevernas delaktighet i verksamheten ökar,
- att förbättra de låga resultaten i vissa ämnen,
- att minska resultatskillnaderna mellan pojkar och flickor,
- att utveckla utbytet med andra skolor för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning,
- att revidera programmet mot kränkande behandling så att alla former av kränkande behandling omfattas,
- att utveckla arbetet med värdegrunden så att det omfattar alla lärare och ämnen och arbetet med läroplanens mål om jämställdhet och att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden,
- att förbättra informationen om skolans verksamhet till föräldrarna,
- att utveckla arbetet med att tydliggöra mål i olika ämnen och årskurser så att fler ämnen än matematik, svenska och engelska omfattas,
- att förbättra informationen om elevers prestationer vid utvecklingssamtal,
- att utveckla kvalitetsredovisningen så att den till innehåll och funktion skall motsvara statens krav,
- att förbättra rutinerna så att beslut som fattas på delegation återrapporteras till den nämnd eller styrelse som utfärdat delegationen,
- att säkerställa att alla elever som behöver särskilt stöd också får det samt
- att förbättra lokalsituationen så att lokalerna blir mer ändamålsenliga för den undervisning som bedrivs.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Rektor ges inte förutsättningar att fullgöra de funktioner som anges i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8 och 2 kap. 2 § skollagen.
- Rektor deltar inte i elevvårdskonferenser (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp saknas (5 kap. 5 § grundskoleförordningen och 8 kap. 1 § i samma förordning).

- Elever som är inskrivna i grundsärskolan följer inte den timplan som fastställts för skolformen (2 kap. 3§ särskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte en kostnadsfri utbildning i enlighet med 4 kap. 4 § skollagen.
- Beslut om att fastställa alternativ för elevens val fattas inte i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 20 § grundskoleförordningen.

Datum

Ort

2004-11-19

Stockholm

Tomas Johansson

Hans Olof Hanselid